Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Matúškova 21, 833 16 Bratislava

Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Spodoptera frugiperda*

Predložil	**Schválil:**
Ing. Vladimír Urmanič	**Ing. Richard Takáč**
generálny riaditeľ ÚKSÚP	**Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR**

Bratislava, október 2025

OBSAH

Úvod ... 3
1. Zoznam skratiek a pojmy ... 4
2. Legislatíva ... 4
3. Popis *Spodoptera frugiperda* ... 5
4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov .. 6
5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb ... 9
6. Podozrenie z výskytu *Spodoptera frugiperda* ... 9
7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu *Spodoptera frugiperda* ... 10
8. Diagnostické laboratóriá ... 10
9. Potvrdenie výskytu *Spodoptera frugiperda* ... 11
10. Geografické určenie vymedzenej oblasti ... 12
11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte *Spodoptera frugiperda* ... 15
12. Dohľad a eradikácia ... 15
13. Rastlinolekárske opatrenia ... 16
14. Prieskumy vymedzených oblastí pre *Spodoptera frugiperda* ... 17
15. Zrušenie vymedzenej oblasti ... 18
16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania ... 18
17. Zásady odbornej prípravy a školení ... 18
18. Finančné zabezpečenie ... 19
19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskych opatrení ... 19
20. Platnosť ... 19
21. Zrušenie ... 20
Príloha č. 1 ... 21
Zoznam hostiteľských rastlín ... 21
Príloha č. 2 ... 23
Obrazová príloha *Spodoptera frugiperda* ... 23
Príloha č. 3 ... 26
Zoznam pomôcok pre prácu v teréne ... 26
Príloha č. 4 ... 27

Úvod

Cieľom vypracovania a vyhlásenia vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky Národného pohotovostného plánu pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Spodoptera frugiperda* je zabezpečiť rýchlu a účinnú reakciu v prípade podozrenia alebo potvrdenia výskytu prioritného škodcu *Spodoptera frugiperda* na území Slovenskej republiky. *Spodoptera frugiperda* patrí medzi prioritných škodcov Únie a na území Únie má neprijateľný hospodársky, environmentálny či sociálny vplyv. Právny rámec na kontrolu škodcu *Spodoptera frugiperda* je obsiahnutý v legislatívnych predpisoch EÚ a v národnej legislatíve.

Prípravu národného pohotovostného plánu zabezpečil Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave. Národný pohotovostný plán je podľa potreby vyhodnocovaný a aktualizovaný.

Orgány štátnej správy v rastlinolekárskej oblasti podľa § 4 a 5 zákona č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“) majú zákonné právomoci na zabezpečenie účinných, preventívnych, monitorovacích a eradikačných opatrení na uplatňovanie tohto národného pohotovostného plánu uvedené v príslušnej legislatíve EÚ a národnej legislatíve.

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave v súlade s § 4 písm. g) zákona č. 405/2011 predkladá Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Spodoptera frugiperda*. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky v súlade s § 3 písm. l) prvý bod zákona č. 405/2011 vyhlasuje vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Spodoptera frugiperda*.

Na účely tohto národného pohotovostného plánu sa používajú pojmy uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES v platnom znení.

1. Zoznam skratiek a pojmy

Skratky:

EPPO – Európska a stredozemská organizácia na ochranu rastlín
EÚ – Európska únia
MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
NPP – Národný pohotovostný plán
OOR – odbor ochrany rastlín Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave
SCoPAFF – Stály výbor pre rastliny, zvieratá, potraviny a krmivá, sekcia zdravie rastlín
SR – Slovenská republika
ÚKSÚP – Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
ISPM č. 9 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Pokyny pre programy eradikácie škodlivých organizmov“ (ďalej len „norma ISPM č. 9“)
ISPM č. 14 - medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Uplatnenie integrovaných opatrení systémovému prístupu pri riadení rizika škodlivých organizmov“ (ďalej len „norma ISPM č. 14“)

Pojmy:

a) „**špecifikované rastliny**“ sú:

i) plody druhov *Capsicum* L., *Momordica L.*, *Solanum aethiopicum L.*, *Solanum macrocarpon* L. a *Solanum melongena* L.;

ii) rastliny druhu *Asparagus officinalis* L., s výnimkou stoniek pokrytých počas celého svojho života pôdou, živý peľ, kultúry rastlinných tkanív a semená;

iii) rastliny druhu *Zea mays* L., s výnimkou živého peľu, kultúry rastlinných tkanív, semien a zŕn;

iv) rastliny druhov *Chrysanthemum L.*, *Dianthus L.* a *Pelargonium l'* Hérit. ex Ait., s výnimkou semien;

b) „**hostiteľské rastliny**“ sú rastliny uvedené v prílohe č. 1.

2. Legislatíva

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES: (Ú. v. EÚ L 317, 23.11.2016, s. 4 – 104) v platnom znení (ďalej len „nariadenie (EÚ) 2016/2031“)
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/2072 z 28. novembra 2019, ktorým sa stanovujú jednotné podmienky vykonávania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031, pokiaľ ide o ochranné opatrenia proti škodcom rastlín, a ktorým sa zrušuje nariadenie Komisie (ES) č. 690/2008 a ktorým sa mení vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2019: (Ú. v. EÚ L 319, 10.12.2019, s. 1 – 279) v platnom znení

- Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1702 z 1. augusta 2019, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 zostavením zoznamu prioritných škodcov: (Ú. v. EÚ L 260, 11.10.2019, s. 8 – 10)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/625 z 15. marca 2017 o úradných kontrolách a iných úradných činnostiach vykonávaných na zabezpečenie uplatňovania potravinového a krmivového práva a pravidiel pre zdravie zvierat a dobré životné podmienky zvierat, pre zdravie rastlín a pre prípravky na ochranu rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EÚ) č. 1151/2012, (EÚ) č. 652/2014, (EÚ) 2016/429 a (EÚ) 2016/2031, nariadení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a smerníc Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, smerníc Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutia Rady 92/438/EHS (nariadenie o úradných kontrolách): (Ú. v. EÚ L 95, 7.4.2017, s. 1 – 142) v platnom znení(ďalej len „nariadenie o úradných kontrolách“)
- Vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2016/159 zo 4. februára 2016, ktorým sa stanovujú postupy predkladania žiadostí o granty a žiadostí o platbu, ako aj súvisiacich informácií, pokiaľ ide o núdzové opatrenia proti škodcom rastlín podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 652/2014: (Ú. v. ES L 031 6.2.2016) v platnom znení
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1715 z 30. septembra 2019, ktorým sa stanovujú pravidlá fungovania systému riadenia informácií pre úradné kontroly a jeho zložiek („nariadenie o IMSOC“): (Ú. v. ES L 261 14.10.2019) v platnom znení
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2023/1134 z 8. júna 2023 o opatreniach na zabránenie zavlečeniu organizmu *Spodoptera frugiperda* (Smith), jeho usídleniu a rozšíreniu na území Únie, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) 2019/2072 a zrušuje vykonávacie rozhodnutie (EÚ) 2018/638:(Ú. v. EÚ L 149, 9.6.2023)
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“)
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“)
- Zákon č. 277/2023 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 227/2023“)

3. Popis *Spodoptera frugiperda*

Živočíšny druh patrí taxonomicky do triedy *Insecta* - hmyz, radu *Lepidoptera* - motýle, čeľade *Noctuidae* - morovité, rodu *Spodoptera* – sivkavec.

3.1 Životný cyklus *Spodoptera frugiperda*

Spodoptera frugiperda kladie **vajíčka** zvyčajne na spodnú stranu listov, a to v skupinách alebo zhlukoch po 100 až 300 ks. Sú guľaté, v priemere majú 0,75 mm, najskôr zelené, neskôr svetlohnedé. Sú pokryté ochrannou vrstvou šupiniek pochádzajúcich zo samičky, čo pripomína plsť alebo pleseň.

Larva *Spodoptera frugiperda* je veľmi odlišná od iných lariev z rodu *Spodoptera*. Larvy sú po vyliahnutí zelené, v priebehu rastu sa ich sfarbenie mení od hnedej až po čiernu

s pozdĺžnymi pruhmi. Veľké larvy majú na hlave žltú kresbu v tvare obráteného písmen Y. Dospelá larva dorastá do 35 – 40 mm. Vývoj prechádza cez 6 instarov. Väčšie larvy sú nočnými živočíchmi.

Akonáhle larva dokončí svoj vývoj, schádza na zem, kde si vyhrabe tunel cca 2 – 8 cm hlboký, ktorý jej slúži na zakuklenie. V tuneli si vytvára hodvábny kokón. V prípade, že je pôda priveľmi tvrdá, larva zotrváva pod opadanými zvyškami rastlín na pôde, kde tiež dochádza k vytvoreniu hodvábneho kokónu. Kuklenie môže prebiehať aj na akomkoľvek inom materiáli, či už v obalovom materiáli, ktorý sa využíva na prepravu komodít, prípadne na časti rastliny. **Kukla** je červenohnedá a 14 – 18 mm dlhá, 4,5 mm široká. Aj dĺžku tejto fázy ovplyvňuje teplota prostredia, kedy dochádza k jej predĺženiu v prípade chladnejšieho počasia.

Dospelým jedincom je sivo-hnedá až hrdzavo-hnedá mora s rozpätím krídel 32-38 mm. Samička má predné krídla šedé až šedohnedé s nevýraznou kresbou. Samček má predné krídla svetlohnedé, slamovohnedé či šedé s výraznejšou kresbou tvorenou tmavými značkami a svetlými prúžkami a škvrnami. Zadné krídla sú biele, hnedo lemované. Samička je v porovnaní so samčekom väčšia. Dospelé jedince sú nočnými živočíchmi, stávajú sa aktívnejšími počas horúcich a vlhkých nocí. Ich priemerná dĺžka života je 10 dní, s rozptylom od 7 do 21 dní. Škodca ukončí svoj vývoj približne za 30 dní (v závislosti od klimatických podmienok prostredia), avšak tento cyklus sa môže predĺžiť až na 90 dní. Dospelé jedince pred obdobím kladenia vajíčok obvykle lietajú na dlhé vzdialenosti. Dospelé jedince dokážu výrazne migrovať v priebehu letného obdobia, čo vedie k rýchlemu šíreniu škodcu z predošlej oblasti výskytu. Schopnosť šírenia je až 2 000 km za rok.

Škodca má v trópoch 4 – 6 generácií za rok, v severnejších oblastiach výskytu sú to iba 1 – 2 generácie. Pri nižšej teplote vývoj a aktivita škodcu ustáva, mráz všetky vývojové štádiá obvykle zlikviduje.

Očakáva sa, že dospelé jedince sa v klimatických podmienkach **južnej Európy** môžu objaviť **začiatkom mája** a **koncom júna** v **strednej Európe**. Vzhľadom na doteraz popísané biologické vlastnosti škodcu sa v našich klimatických podmienkach nepredpokladá usídlenie *Spodoptera frugiperda,* v prípade výskytu pôjde zrejme o **prechodnú populáciu**.

Vizuálne prehliadky hostiteľských rastlín alebo komodít by sa mali zamerať hlavne na zistenie prítomnosti vajíčok, lariev alebo dospelých jedincov.

3.2 Symptomatické prejavy *Spodoptera frugiperda*

Poškodenie je spôsobené larvami, ktoré sa živia listami, stonkou alebo plodmi. Symptómom prítomnosti sú vyžraté otvory a prítomnosť exkrementov v nich.

Príznakmi napadnutia na **kukurici** sú zožraté kukuričné listy, poškodené okraje, prítomnosť larválneho trusu. Mladé larvy skeletonizujú listovú plochu medzi žilkami. Rastliny do veku 30 dní môžu byť na báze odhryznuté činnosťou veľkých lariev, teda húseníc. Staršie rastliny môžu mať klasy napadnuté larvami, ktoré vŕtajú do zŕn kukurice.

Na **rastlinách** rajčín môžu byť púčiky a vegetačné vrcholy zožraté a plody poprepichované. Silne zamorené polia môžu vyzerať, ako keby ich zasiahlo silné krupobitie.

V prípade vysokej populačnej hustoty sa húsenice premiestňujú v húfoch za potravou.

4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov

Zodpovednosť za kontrolu *Spodoptera frugiperda* na území SR má ÚKSÚP. Kontroly metodicky riadi a usmerňuje OOR (Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly) ÚKSÚP. Výkon kontroly v teréne vykonávajú oblastní rastlinolekárski inšpektori OOR ÚKSÚP.

4.1. MPRV SR:

- schvaľuje NPP,
- koordinuje úlohy jednotlivých zodpovedných orgánov v rámci svojej pôsobnosti,
- je koordinačným a rozhodujúcim orgánom v prípade sporov v rámci spolupráce s orgánmi v pôsobnosti Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

4.2. ÚKSÚP:

Po potvrdení výskytu *Spodoptera frugiperda*:

4.2.1 ÚKSÚP (vecne príslušný odbor ochrany rastlín)

- nariadi podľa § 9 ods. 2 zákona č. 405/2011 Z. z. v súlade s bodom 14 rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu škodcu pre vlastníkov alebo užívateľov pozemkov vo vymedzenej oblasti,
- vypracuje akčný plán podľa čl. 27 nariadenia (EÚ) 2016/2031,
- informuje Európsku komisiu a ostatné členské štáty o výskyte *Spodoptera frugiperda* a prijatých opatreniach.

4.2.2 Odbor ochrany rastlín:

a) vedúci oddelenia vnútornej karantény:

- koordinuje všetky činnosti súvisiace s týmto pohotovostným plánom,
- z dostupných podkladov určuje vymedzenú oblasť,
- zabezpečuje informovanosť v rámci vymedzenej oblasti (registrované subjekty, užívatelia a vlastníci pôdy, obecné a mestské úrady a pod.),
- komunikuje s dotknutými subjektami, užívateľmi a vlastníkmi pozemkov,
- organizuje osobné stretnutia dotknutých subjektov, užívateľov a vlastníkov pôdy nachádzajúcich sa vo vymedzenej oblasti,
- zabezpečuje školenia pre osoby, ktoré sú, okrem rastlinolekárskych inšpektorov, zapojené do prieskumu a odberu vzoriek,
- zhromažďuje podklady pre dodatočné finančné zabezpečenie úloh vyplývajúcich z tohto pohotovostného plánu.

b) koordinátor monitoringov škodlivých organizmov:

- vypracúva plány prieskumu a odberu vzoriek vo vymedzenej oblasti,
- zabezpečuje informovanosť verejnosti,

- spracúva informácie a podklady z terénnych kontrol,
- vypracúva mapy miest prieskumu vzorkovania a vymedzených oblastí.

c) pracovník 1 oddelenia vnútornej karantény:

- prijíma oznámenia z podozrenia na výskyt *Spodoptera frugiperda*,
- vypracúva rozhodnutia na eradikáciu výskytu *Spodoptera frugiperda*,
- spolupracuje pri určovaní vymedzenej oblasti,
- koordinuje kontrolu vykonania nariadených rastlinolekárskych opatrení.

d) pracovník 2 oddelenia vnútornej karantény:

- zhromažďuje písomné dokumenty súvisiace s výskytom *Spodoptera frugiperda*,
- spolupracuje pri zabezpečení materiálneho vybavenia rastlinolekárskych inšpektorov,
- zhromažďuje podklady pre zabezpečenie odškodnenia dotknutých subjektov.

e) pracovník zastupujúci SR na zasadnutiach SCoPAFF:

- zasiela správy o výskyte *Spodoptera frugiperda* a vydaných eradikačných opatreniach Komisii a členským štátom,
- v prípade potreby komunikuje s dotknutým štátom, do ktorého by zasiahla vymedzená oblasť *Spodoptera frugiperda*,
- komunikuje s Komisiou ohľadom odškodnenia dotknutých subjektov.

f) vedúci oddelenia kontroly ochrany rastlín:

- rozhoduje o presunoch rastlinolekárskych inšpektorovdo vymedzených oblastí v rámci SR za účelom vykonávania prieskumu a vzorkovania na *Spodoptera frugiperda*,
- zabezpečuje materiálne vybavenie rastlinolekárskych inšpektorov.

g) rastlinolekárski inšpektori:

- vykonávajú v teréne prieskum a odber vzoriek *Spodoptera frugiperda*,
- poskytujú podklady na určenie vymedzenej oblasti.

4.2.3 Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly – riaditeľ:

- rozhoduje o zapojení inšpektorov z iných odborov Sekcie poľnohospodárskych vstupov a kontroly do prieskumu a vzorkovania vo vymedzených oblastiach *Spodoptera frugiperda*.

4.2.4. Odbor diagnostických laboratórií (Sekcia laboratórnych činností):

- prioritne vykonávajú diagnostické rozbory vzoriek z vymedzenej oblasti na *Spodoptera frugiperda*,
- zabezpečujú materiálne vybavenie potrebné pre diagnostiku vysokých počtov vzoriek tak, aby sa zbytočne nepredlžoval čas diagnostiky.

5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb

Podľa § 10 zákona č. 405/2011 Z. z. rastlinolekársky inšpektor je oprávnený vstupovať na pozemky a do prevádzkových priestorov, v ktorých sa rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety pestujú, vyrábajú, používajú, skladujú, uvádzajú na trh alebo sú v nich inak prítomné. Zároveň má rastlinolekársky inšpektor oprávnenie vstupovať do dopravných prostriedkov, ktorými sa prepravujú samotné rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety.

6. Podozrenie z výskytu *Spodoptera frugiperda*

Podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona č. 405/2011 sú osoby na úseku rastlinolekárskej starostlivosti povinné bezodkladne oznámiť OOR ÚKSÚP výskyt, rozširovanie alebo podozrenie z výskytu karanténnych škodcov Únie alebo príznaky napadnutia alebo poškodenia týmito škodlivými organizmami.

6.1 Opatrenia, ktoré musia ihneď prijať profesionálni prevádzkovatelia

Ak má profesionálny prevádzkovateľ podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Spodoptera frugiperda* na rastlinách, rastlinných produktoch alebo iných predmetoch, ktoré sú pod kontrolou daného prevádzkovateľa, ihneď toto podozrenie oznámi OOR ÚKSÚP, aby tento prijal opatrenia v súlade s článkom 10 nariadenia 2016/2031. Profesionálny prevádzkovateľ v prípade potreby takisto ihneď prijme predbežné opatrenia s cieľom zabrániť usídleniu a šíreniu škodcu *Spodoptera frugiperda*.

6.2 Opatrenia, ktoré majú prijať osoby iné ako profesionálni prevádzkovatelia

Každá osoba iná ako profesionálny prevádzkovateľ, ktorá má odôvodnené podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Spodoptera frugiperda*, ihneď oznámi túto skutočnosť OOR ÚKSÚP. Ak sa oznámenie nepodá písomne, OOR ÚKSÚP o ňom vyhotoví úradný záznam. Uvedená osoba poskytne informácie o tomto výskyte, ktoré má k dispozícii.

Osoba, ktorá podala oznámenie konzultuje s OOR opatrenia, ktoré je potrebné prijať na zabránenie šírenia škodcu *Spodoptera frugiperda* a jeho odstránenie z dotknutých rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov a v náležitom prípade z priestorov danej osoby.

Hlásenie možno realizovať telefonicky na telefónnom čísle 02/59 88 03 45, e-mailom na ochrana@uksup.sk alebo písomne na adresu:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Odbor ochrany rastlín
Matúškova 21
833 16 Bratislava

Všetky nahlásené podozrenia z výskytu je potrebné prešetriť rastlinolekárskymi inšpektormi ÚKSÚP. Okrem miesta podozrivého na výskyt je potrebné skontrolovať aj jeho bezprostredné okolie. Kontrola je zameraná na hostiteľov *Spodoptera frugiperda* v danej lokalite. Kontrolovaný je ich zdravotný stav a v prípade potreby sa odoberie vzorka na diagnostický rozbor. Z danej kontroly podá rastlinolekársky inšpektor podrobnú správu prostredníctvom Záznamu o vykonaní kontroly – A OOR ÚKSÚP.

V prípade oznámenia od iného členského štátu, že vymedzená oblasť zriadená týmto členským štátom zasahuje na územie SR, ÚKSÚP postupuje podľa konkrétnej situácie spôsobenej týmto oznámením a v súlade s týmto pohotovostným plánom.

7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu *Spodoptera frugiperda*

Aby sa potvrdila prítomnosť *Spodoptera frugiperda* je potrebné odobrať vzorku škodcu alebo časti napadnutého rastlinného materiálu najlepšie aj s niektorým z vývojových štádií. Odber vzorky rastlinolekárski inšpektori uskutočnia v závislosti od miesta výskytu počas celého roka, resp. počas vegetačného obdobia hostiteľských rastlín. Odchyt dospelých jedincov uskutočnia prostredníctvom lapačov. Nakoľko ide o karanténny materiál, je potrebné zabezpečiť, aby bola vzorka zabalená tak, aby nedošlo k poškodeniu obalu a prípadnému ďalšiemu šíreniu *Spodoptera frugiperda*. Vzorka slúžiaca na rozbor musí byť označená identifikačnými údajmi, aby bolo možné vzorky v laboratóriu spárovať s informáciami uvedenými v priloženom Zázname o odbere vzorky, ktorý musí obsahovať najmenej: jedinečné číslo odberu, dátum odberu, miesto odberu vrátane GPS súradníc, typ výsadby, názov subjektu, z ktorého bola vzorka odobratá, v prípade odberu rastliny názov hostiteľa, príznakovosť a meno vzorkovateľa. Záznamy o odbere vzorky sú v písomnej aj/alebo elektronickej podobe v elektronickom systéme ÚKSÚP.

Prieskum a vzorkovanie vykonávajú aj ďalšie vyškolené osoby a iné fyzické osoby delegované na tieto činnosti v súlade s článkom 30 nariadenia o úradných kontrolách.

8. Diagnostické laboratóriá

Odobraté vzorky rastlín, rastlinných produktov, prípadne samotného škodcu akéhokoľvek vývinového štádia (usmrtené, prípadne živé, pri ktorých je nevyhnutné zabrániť náhodnému vypusteniu), sú zasielané do jednotlivých diagnostických laboratórií Sekcie laboratórnych činností ÚKSÚP na adresy:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Odbor diagnostických laboratórií
Referát karanténnej diagnostiky Bratislava
Majerská 326/47
900 41 Rovinka

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Odbor diagnostických laboratórií
Referát karanténnej diagnostiky Košice
Letná 3
041 39 Košice

Diagnostické metódy

Pre stanovenie prítomnosti *Spodoptera frugiperda* v odobratých vzorkách sa používa EPPO norma PM 7/124 (1) *Spodoptera littoralis, Spodoptera litura, Spodoptera frugiperda, Spodoptera eridania*.

Referenčné laboratóriá EÚ pre hmyz a roztoče:

konzorcium pod vedením French Agency for Food, Environmental and Occupational Health and Safety (ANSES)
Plant Health Laboratory, Entomology and Invasive Plants Unit
755 avenue du campus Agropolis
CS 30016, 34988 Montferrier-sur-Lez cedex
Francúzsko,

ktorého súčasťou je aj:

Austrian Agency for Health and Food Safety
AGES, Institute for Sustainable Plant Production
Spargelfeldstraße 191
1220 Viedeň
Rakúsko

9. Potvrdenie výskytu *Spodoptera frugiperda*

Po potvrdení výskytu *Spodoptera frugiperda* ÚKSÚP informuje dotknutý subjekt, v ktorom bol potvrdený výskyt škodcu o tomto výskyte a potrebe prijatia eradikačných opatrení. ÚKSÚP následne vypracuje akčný plán, ktorý musí vychádzať z NPP pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Spodoptera frugiperda*.

Po potvrdení výskytu *Spodoptera frugiperda*, ÚKSÚP zhromaždí tieto informácie:

- pravdepodobný pôvod *Spodoptera frugiperda*, ak je podozrenie, že pôvodcom ohniska je zásielka rastlín alebo rastlinných produktov,
- geografickú polohu daného výskytu vrátane akýchkoľvek abiotických faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť ohnisko nákazy, napr. výskyt bol zaznamenaný na významnej dopravnej trase,
- mapovanie výskytu, ktoré zahŕňa zobrazenie infikovaných hostiteľov v danej lokalite s popisom (druh, odroda, štádium vývoja a pod.),
- kedy a ako bol škodca zistený a identifikovaný (vrátane fotografií),
- úroveň výskytu *Spodoptera frugiperda* a vývinové štádium,
- rozsah a dosah škôd,
- v závislosti od miesta výskytu – informácie o dovoze hostiteľov a komodít do dotknutého subjektu za obdobie posledných 12 mesiacov,
- v závislosti od miesta výskytu – nedávny vývoz alebo presun hostiteľov a komodít do iných subjektov z infikovaného subjektu,

- v závislosti od miesta výskytu – prístupnosť miesta pre mechanizáciu na chemickú ochranu,
- ošetrenie hostiteľov a komodít (uskladnenie ovocia a zeleniny v skladoch s nízkou teplotou), ktoré by mohlo ovplyvniť vývoj symptómov alebo diagnostiku škodcu,
- pri zásielkach podrobné informácie o mieste pôvodu dovezeného tovaru.

10. Geografické určenie vymedzenej oblasti

Po potvrdení výskytu *Spodoptera frugiperda* rastlinolekárski inšpektori vykonajú delimitačný prieskum za účelom určenia zamorenej zóny a zistenia rozšírenia *Spodoptera frugiperda* na danom území.

Prieskum sa začína od potvrdeného napadnutého hostiteľa a pokračuje smerom von od neho.

10.1. Určenie vymedzenej oblasti

Na základe delimitačného prieskumu *Spodoptera frugiperda* OOR určí **vymedzenú oblasť**, ktorá pozostáva zo:

- **zamorenej zóny**, vrátane miesta so zamorenými rastlinami a všetkých hostiteľských rastlín, ktoré môžu byť napadnuté v okruhu 100 m okolo výskytu *Spodoptera frugiperda*, a
- **nárazníkovej zóny** so šírkou najmenej 5 km a maximálne 100 km za hranicou zamorenej zóny.

Nárazníková zóna sa môže rozšíriť na viac ako 100 km, ak to ÚKSÚP považuje za potrebné na ochranu územia pred *Spodoptera frugiperda*.

Určenie vymedzenej oblasti zohľadňuje vedecké zásady, biológiu *Spodoptera frugiperda* vrátane údajov o schopnosti migrácie, úrovni zamorenia, geografickej charakteristiky oblasti , osobitnom rozmiestnení hostiteľských rastlín v danej oblasti a dôkazy preukazujúce usídlenie *Spodoptera frugiperda*. V rámci vymedzených oblastí ÚKSÚP zvyšuje informovanosť verejnosti o hrozbe, ktorú *Spodoptera frugiperda* predstavuje a o opatreniach prijatých na zabránenie jeho ďalšiemu šíreniu mimo týchto oblastí. ÚKSÚP zabezpečí, aby široká verejnosť a profesionálni prevádzkovatelia boli informovaní o vymedzení vymedzených oblastí.

Tvorba vymedzenej oblasti je určená na základe biologických vlastností *Spodoptera frugiperda*. Vymedzená oblasť vytvorená na základe výsledkov delimitačného prieskumu rastlinolekárskych inšpektorov musí byť stanovená čo najskôr od zistenia pozitívneho výskytu minimálne s vyššie uvedenými rozmermi, nakoľko prioritou je zabránenie šíreniu *Spodoptera frugiperda* do ďalších lokalít. To si vyžaduje rýchlu reakciu od zistenia výskytu a rovnako aj dostatočný počet vyškolených osôb, ktorí v teréne zabezpečujú tieto kontroly. Delimitačný prieskum sa začína od potvrdeného napadnutého hostiteľa a pokračuje smerom von od neho. Skontrolované musia byť všetky hostiteľské rastliny v okolí. Na urýchlenie určenia vymedzenej oblasti môže ÚKSÚP v prípade potreby využiť aj snímkovanie dronmi pri dodržaní príslušných legislatívnych predpisov.

Vymedzená oblasť sa určí v prípade, ak:

- sa zistí výskyt živých alebo mŕtvych štádií škodcu na hostiteľských rastlinách,
- sa zistia živé alebo mŕtve štádiá škodcu na rastlinách určených na výsadbu, z ktorých škodca pochádza alebo by mohol pochádzať,
- sa odchytia živé dospelé jedince *Spodoptera frugiperda* za okolností, keď dospelé jedince mohli uniknúť aj do okolia, a
- škodca sa zistí v takých teplotných podmienkach a nadmorskej výške, ktoré vyhovujú biologickým vlastnostiam *Spodoptera frugiperda*.

Vo vymedzenej oblasti sa vykonajú opatrenia, ktorých cieľom je zabránenie pohybu potenciálne napadnutého materiálu. K týmto opatreniam patrí zákaz pohybu rastlinného materiálu a rastlín určených na výsadbu. Tento zákaz sa vzťahuje na pohyb uvedeného materiálu zo zamorenej zóny do nárazníkovej zóny a z nárazníkovej zóny do okolitých oblastí. Rastliny určené na výsadbu musia byť chemicky ošetrené.

Ak sa v nárazníkovej zóne zistí prítomnosť *Spodoptera frugiperda*, ÚKSÚP bezodkladne určí novú vymedzenú oblasť zohľadňujúcu dané zistenie. Vo vymedzenej oblasti sa nesmú po dobu trvania obmedzení vysádzať nové rastliny hlavných hostiteľov. V prípade, že sa má vymedzená oblasť rozšíriť za hranice SR, ÚKSÚP okamžite informuje príslušný štát o tejto skutočnosti.

10.2 Výnimky z určenia vymedzenej oblasti

ÚKSÚP sa môže rozhodnúť nezriadiť vymedzenú oblasť, ak sú splnené tieto podmienky:

a) existujú dôkazy o tom, že *Spodoptera frugiperda* bola zavlečená do oblasti s rastlinami, na ktorých bol zistená, a tieto rastliny boli napadnuté pred ich zavlečením do príslušnej oblasti a nevyskytlo sa žiadne množenie *Spodoptera frugiperda*; alebo

b) existujú dôkazy o tom, že ide o izolované zistenie, o ktorom sa neočakáva, že povedie k usídleniu sa škodcu; alebo

c) *Spodoptera frugiperda* je úradne potvrdená v mieste produkcie s fyzickou izoláciou proti nej;

d) *Spodoptera frugiperda* je úradne potvrdená v skleníku a existujú dôkazy, že škodca nie je schopný prežiť v zimných podmienkach mimo daného skleníka.

Ak ÚKSÚP využije výnimku z určenia vymedzenej oblasti, musí:

a) prijať opatrenia na zabezpečenie rýchlej eradikácie *Spodoptera frugiperda* a vylúčiť možnosť jej šírenia,

b) okamžite zvýšiť počet lapačov a frekvenciu kontroly lapačov v danej oblasti,

c) zintenzívniť vizuálne prehliadky vrátane vyhľadávania vo výrobných prevádzkach,

d) pravidelne a intenzívne vykonávať prieskum pomocou lapačov v oblasti so šírkou najmenej 5 km okolo zamorených rastlín alebo miesta produkcie, v ktorej bola

zistená *Spodoptera frugiperda,* a to najmenej počas dvoch rokov. V oblastiach, v ktorých *Spodoptera frugiperda* nie je schopná prežiť zimné podmienky, sa obdobie prieskumu môže obmedziť na obdobie pred začiatkom zimných podmienok,

e) zvyšovať povedomie verejnosti o hrozbe *Spodoptera frugiperda,* a

f) prijať akékoľvek iné vhodné opatrenia na eradikáciu *Spodoptera frugiperda* berúc do úvahy normu č. ISPM č. 9 a uplatňovanie integrovaného prístupu v súlade so zásadami stanovenými v norme č. ISPM č. 14.

10.3 Podmienky pre presun špecifikovaných rastlín mimo vymedzenej oblasti

1. Špecifikované rastliny okrem rastlín *Chrysanthemum* L.*, Dianthus* L. a *Pelargonium* l'Hérit. ex Ait, ktoré boli pestované určitú dobu vo vymedzených oblastiach stanovených v súlade s bodom 10, sa môžu premiestniť z vymedzených oblastí len vtedy, ak spĺňajú jednu z týchto požiadaviek a sú sprevádzané rastlinným pasom vydaným po potvrdení, že jedna z týchto požiadaviek bola splnená:

a) pred ich premiestnením boli podrobené prehliadke a zistilo sa, že sú bez výskytu *Spodoptera frugiperda,* a pochádzajú z výrobnej prevádzky, ktorá spĺňa tieto podmienky:

i) je registrovaná v súlade s článkom 65 nariadenia (EÚ) 2016/2031;

ii) počas troch mesiacov pred premiestnením sa v uvedenej prevádzke vykonali úradné kontroly a na špecifikovaných rastlinách nebol zistený žiadny výskyt *Spodoptera frugiperda*;

iii) má fyzickú ochranu proti zavlečeniu *Spodoptera frugiperda;*

iv) pred premiestnením špecifikovaných rastlín z vymedzených oblastí boli zabezpečené informácie umožňujúce ich vysledovateľnosť k výrobnej prevádzke; alebo

b) pred ich premiestnením boli podrobené úradnej prehliadke a zistilo sa, že sú bez výskytu *Spodoptera frugiperda,* a pochádzajú z výrobnej prevádzky, ktorá spĺňa tieto podmienky:

i) je registrovaná v súlade s článkom 65 nariadenia (EÚ) 2016/2031;

ii) počas troch mesiacov pred premiestnením sa v uvedenej prevádzke vykonali úradné kontroly a na špecifikovaných rastlinách nebol zistený žiadny výskyt *Spodoptera frugiperda*;

iii) špecifikované rastliny boli podrobené účinnému ošetreniu s cieľom zabezpečiť, aby boli bez výskytu *Spodoptera frugiperda;*

iv) pred premiestnením špecifikovaných rastlín z vymedzených oblastí boli zabezpečené informácie umožňujúce ich vysledovateľnosť k výrobnej prevádzke;

alebo

c) boli podrobené účinnému ošetreniu po zbere s cieľom zabezpečiť, aby boli bez výskytu *Spodoptera frugiperda.*

2. Rastliny *Chrysanthemum* L., *Dianthus* L. a *Pelargonium* l'Hérit. ex Ait., okrem osiva, pochádzajúce z vymedzených oblastí zriadených v súlade s bodom 10 sa môžu premiestňovať z vymedzených oblastí a zo zamorených zón do nárazníkových zón, ak spĺňajú jednu z

požiadaviek stanovených v písmenách a) alebo b) a sú sprevádzané rastlinným pasom vydaným po potvrdení, že jedna z týchto požiadaviek bola splnená:

a) od začiatku posledného úplného vegetačného cyklu neboli v mieste pestovania pozorované žiadne príznaky výskytu *Spodoptera frugiperda*; alebo

b) rastliny boli primerane ošetrené na ich ochranu pred *Spodoptera frugiperda*.

11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte *Spodoptera frugiperda*

Ak je úradne potvrdená prítomnosť *Spodoptera frugiperda* na území SR ÚKSÚP zabezpečí:

1) informovanie Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR,

2) informovanie Komisie a ostatných členských štátov o výskyte *Spodoptera frugiperda* v súlade s vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) 2019/1715 (nariadenie o IMSOC). Správa obsahuje minimálne počty a lokality s výskytom *Spodoptera frugiperda* vrátane máp, počtu napadnutých rastlín, rastlinných produktov a iných predmetov, ktoré boli identifikované, ovzorkované a testované, ako aj samotné výsledky laboratórnych testov. Taktiež je potrebné oznámiť Komisii a ostatným členským štátom opatrenia, ktoré boli prijaté a ktoré sa rozhodla SR prijať na eradikáciu *Spodoptera frugiperda*. Podobne sa postupuje aj v prípade zistenia výskytu v ďalšej oblasti, kde výskyt *Spodoptera frugiperda* predtým nebol známy. Vymedzené oblasti a zároveň aj ich zmeny, oznámi ÚKSÚP Komisii a ostatným členským štátom do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistila prítomnosť *Spodoptera frugiperda*. Akýkoľvek dôkaz poukazujúci na prítomnosť *Spodoptera frugiperda* v nárazníkovej zóne sa Komisii a ostatným členským štátom oznamuje bezodkladne,

3) informovanie verejnosti o opatreniach, ktoré prijal a ktoré plánuje prijať, a o všetkých opatreniach, ktoré majú prijať príslušné kategórie profesionálnych prevádzkovateľov alebo iné osoby,

4) organizovanie pravidelných stretnutí, ktorých cieľom je riešiť aktuálny stav šírenia *Spodoptera frugiperda*, prijaté opatrenia, financovane, zvyšovanie povedomia o výskytoch a pod.

12. Dohľad a eradikácia

V prípade, že sa počas prieskumov vymedzenej oblasti nezistia napadnuté hostiteľské rastliny a nie sú ani žiadne dôkazy o možnej prítomnosti *Spodoptera frugiperda*, situácia sa vyhodnotí tak, že sa *Spodoptera frugiperda* nemohla ďalej šíriť do prostredia, ÚKSÚP pristúpi k **dohľadu** nad miestom výskytu. Takéto miesto je potrebné niekoľkokrát v priebehu roka skontrolovať, pričom prieskumy sa vykonávajú v oblasti s polomerom 5,0 km od miesta výskytu. Pri tomto intenzívnom prieskume sa vykonávajú kontroly každého hostiteľa vrátane využitia feromónových lapačov. Tie sa nainštalujú v okolí miesta výskytu a pravidelne raz

za dva týždne sa skontrolujú. Tento prieskum a dotknutý subjekt sú pod stálou rastlinolekárskou kontrolou najmenej 2 roky.

V prípade, že sa počas prieskumov **nezistia príznakové rastliny**, ale existuje vysoká pravdepodobnosť, že sa dospelé jedince *Spodoptera frugiperda* rozšírili do okolitého prostredia, je potrebné vykonávať prísnejší dohľad nad miestom výskytu, ktorý je popísaný v časti 14. „Prieskumy vymedzených oblastí pre *Spodoptera frugiperda*“. Po stanovení vymedzených oblastí je potrebné vykonávať ich každoročné pravidelné kontroly.

V prípade, že sa počas prieskumov **zistia príznakové rastliny,** je potrebné vykonať eradikáciu.

13. Rastlinolekárske opatrenia

V prípade potvrdenia výskytu *Spodoptera frugiperda* ÚKSÚP rozhodnutím nariadi rastlinolekárske opatrenia, ktoré musí prijať a realizovať osoba, ktorá je užívateľom dotknutých pozemkov s napadnutými rastlinami alebo zaobchádza s dotknutým tovarom. Vykonanie opatrení sa musí zabezpečiť rýchlo a účinne. Preto je dôležitá vzájomná komunikácia vo fáze prípravy rozhodnutia medzi ÚKSÚP a dotknutým subjektom ohľadom reálnych možností vykonania potrebných opatrení z hľadiska materiálneho vybavenia a finančného krytia. V prípade výskytu u profesionálneho prevádzkovateľa dostane subjekt pokyny s predbežnými opatreniami ešte pred zaslaním rozhodnutia, ktorých cieľom je znížiť riziko šírenia škodcu. Rozhodnutie sa zasiela dotknutému subjektu a rastlinolekárskemu inšpektorovi spolu s termínom vykonania opatrení. Subjekt zabezpečí mechanizáciu na likvidáciu rastlín, zlikviduje napadnuté rastliny a zabezpečí čistenie a dezinfekciu mechanizácie na vlastné náklady. Ak subjekt dané opatrenia nevykoná, zabezpečí ich vykonanie ÚKSÚP na náklady daného subjektu. Na zabezpečenie mechanizácie na likvidáciu rastlín, ich čistenie a dezinfekciu nie je potrebné vyhlasovať výberové konanie, ale ich možno realizovať priamym zadaním, čo zabezpečí ÚKSÚP. Stroje, zariadenia a služby na likvidáciu rastlín sa prednostne získavajú na miestnej úrovni.

Opatrenia je potrebné vykonať pod dohľadom rastlinolekárskeho inšpektora,, prípadne pri rozsiahlejších opatreniach rastlinolekársky inšpektor vykoná kontrolu po ukončení realizácie uložených opatrení. Z následnej kontroly je potrebné spísať záznam s podrobným popisom vykonaných opatrení.

<u>Rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu:</u>

V zamorených zónach ÚKSÚP prijme tieto opatrenia na eradikáciu *Spodoptera frugiperda*:

a) Chemická ochrana všetkých hostiteľských rastlín systémovým prípravkom, ktorý je vhodný na použitie proti škodcom z radu motýľov (*Lepidoptera*) v štádiu lariev a neskôr použitie kontaktných prípravkov účinných proti dospelým jedincom. Dotknuté subjekty budú upozornené, aby aplikovali odporúčané insekticídy vo vhodnom čase (neskoré popoludňajšie hodiny, nakoľko škodca patrí medzi nočné motýle) a správnou účinnou látkou. Aplikácia bude vykonaná ich vlastnými zariadeniami. Ak subjekt dané opatrenia nevykoná, zabezpečí ich vykonanie ÚKSÚP na náklady daného subjektu. O aplikácii pesticídov bude subjekt viesť záznamy, a to vrátane podrobností o množstve použitého prípravku a spotrebe vody. Po použití insekticídov by sa plody vo všetkých fázach dozrievania mali odstrániť a zničiť – spálením alebo hlbokým zakopaním.

b) Mechanická kultivácia pôdy minimálne strednou orbou po zbere plodiny pred zasiatím následnej plodiny (aspoň v najjužnejších oblastiach Slovenska).

c) Zákaz presunu vrchnej vrstvy pôdy a použitých pestovateľských substrátov zo zamorenej zóny, pokiaľ dotknutí profesionálni prevádzkovatelia pod dohľadom rastlinolekárskych inšpektorov ÚKSÚP nesplnia jednu z týchto podmienok.

   i) pôda alebo pestovateľský substrát podliehali primeraným opatreniam na odstránenie *Spodoptera frugiperda*,

   ii) pôda alebo pestovateľský substrát sú hlboko zakopané na skládkach a prepravované v uzavretých vozidlách, čím sa zabezpečí, že *Spodoptera frugiperda* sa nemôže šíriť,

   iii) pôda alebo pestovateľský substrát sa podrobia primeraným opatreniam na odstránenie *Spodoptera frugiperda* a prepravujú sa v uzavretých vozidlách, ktoré zabezpečia, aby sa tento škodca nemohol šíriť.

d) V prípade výskytu v baliarňach, triedičkách, skladoch alebo distribučných centrách, prípadne skládkach s biologickým odpadom sa vyššie uvedené opatrenia použijú primerane konkrétnemu prípadu.

14. Prieskumy vymedzených oblastí pre *Spodoptera frugiperda*

Vo vymedzených oblastiach vykonávajú rastlinolekárski inšpektori každoročné prieskumy uvedené v článku 19 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2016/2031 s cieľom zistiť prítomnosť *Spodoptera frugiperda*, pričom zohľadnia informácie uvedené v karte prieskumu škodcov.

Prieskum sa začína od potvrdeného napadnutého hostiteľa a pokračuje smerom von od neho. Skontrolované musia byť všetky hostiteľské rastliny v okolí s polomerom 5 km v závislosti od pravdepodobného rozsahu rozšírenia *Spodoptera frugiperda* a viditeľných príznakov napadnutia, a to v pravidelných intervaloch (napr. skontrolovaný hostiteľ každých 100 m) od vonkajšej hranice zamorenej zóny, ktorá má polomer 100 m. Do týchto intenzívnych prieskumov sú zahrnutí všetci rastúci hostitelia. V prípade potreby rastlinolekársky inšpektor odoberie vzorku hostiteľskej rastliny.

Ak sa zistí, že je napadnutých viac rastlín, prieskumy sa musia rozšíriť tak, aby bol vykonaný prieskum všetkých hostiteľov v okruhu 5 km od týchto nových pozitívnych výskytov. Prieskum bude prebiehať aj vo výrobných prevádzkach, kde sa pestujú hostiteľské rastliny.

Predpokladaný počet lapačov a vzoriek sa určí pomocou štatistického nástroja RIBESS+, aby bolo možné identifikovať aspoň s 95 % spoľahlivosťou výskyt *Spodoptera frugiperda* na úrovni 1 %.

Hranica medzi zamorenou a nárazníkovou zónou sa v teréne monitoruje feromónovými lapačmi, ktoré je potrebné inštalovať v dostatočnej vzdialenosti od seba. Tieto feromónové lapače je potrebné pravidelne kontrolovať a ich vzorky včas vyhodnocovať. Lapače je potrebné umiestniť do vnútra alebo na okraj porastu pestovaných plodín. Vzdialenosť medzi jednotlivými lapačmi bude určená na základe použitého feromónu. Veľkosť nárazníkovej zóny

je s polomerom 5,0 km od vonkajšieho okraja zamorenej zóny, pričom nárazníková zóna je vedľa zamorenej zóny a obklopuje ju.

Hranice zamorenej a nárazníkovej zóny sa v prípade zistenia nového výskytu v nárazníkovej zóne musia prehodnotiť a ich veľkosť sa stanoví na základe ďalších prieskumov.

Hostiteľské rastliny vo vymedzených oblastiach je potrebné pravidelne kontrolovať, a to v optimálnom časovom období. Tieto kontroly sa zamerajú na symptomatické prejavy.

15. Zrušenie vymedzenej oblasti

Vymedzená oblasť sa môže zrušiť, ak sa na základe prieskumov nezistí *Spodoptera frugiperda* vo vymedzenej oblasti aspoň počas dvoch po sebe nasledujúcich rokov.

V oblastiach, v ktorých *Spodoptera frugiperda* nie je schopná prežiť zimné podmienky, sa toto obdobie môže zodpovedajúcim spôsobom obmedziť na obdobie pred začiatkom zimných podmienok.

V prípade, že vymedzená oblasť je miestom produkcie s fyzickou izoláciou proti hmyzu, toto obdobie sa môže skrátiť, ak možno preukázať, že škodca bol eradikovaný.

16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania

V metodickom pokyne – Metodický pokyn zisťovania výskytu karanténnych škodcov Únie a ostatných vybraných škodcov, ktorým sa pri terénnych prehliadkach riadia rastlinolekárski inšpektori, sú použité nasledovné protokoly:

- PM 7/124 (1) *Spodoptera littoralis, Spodoptera litura, Spodoptera frugiperda, Spodoptera eridania,*
- Pest survey card on *Spodoptera frugiperda*.

Všetky kontroly, odbery vzoriek, diagnostiku a aj všetky náklady je potrebné riadne zdokumentovať.

17. Zásady odbornej prípravy a školení

Rastlinolekárski inšpektori OOR absolvujú pravidelné každoročné zaškolenie ohľadom prieskumu a opatrení týkajúcich sa kontroly *Spodoptera frugiperda*. V prípade pozitívneho výskytu *Spodoptera frugiperda* a následného potrebného zvýšenia počtu osôb na vykonávanie kontrol v teréne, poverení zamestnanci OOR vykonajú neodkladné zaškolenie ďalších fyzických osôb na účely vykonávania prieskumu.

Okrem toho ÚKSÚP zverejňuje informačné letáky a vykonáva odborné prednášky zamerané na prioritných škodcov Únie, s cieľom zvyšovať informovanosť obyvateľstva ohľadom ochrany rastlín pred karanténnymi škodcami Únie. Verejnosť má ku všetkým informáciám prístup cez internetovú stránku ÚKSÚP www.uksup.sk.

18. Finančné zabezpečenie

Každoročné pravidelné prieskumy, vzorkovanie a diagnostika sú hradené z bežného rozpočtu ÚKSÚP. V prípade zistenia výskytu *Spodoptera frugiperda* a následného uplatňovania tohto pohotovostného plánu v praxi je potrebné finančne zabezpečiť všetky činnosti s tým súvisiace, a to finančné zabezpečenie pre:

a) personál – mzdové náklady zamestnancov ÚKSÚP, prípadne ďalších zamestnancov zamestnaných na dobu určitú pre zabezpečenie plnenia úloh v krízových situáciách, sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR. V prípade nedostatku personálu ÚKSÚP deleguje činnosti na fyzické osoby v súlade s článkami 31 a 32 nariadenia o úradných kontrolách,

b) materiálové vybavenie, spotrebný materiál, diagnostické testovanie, náklady na vykonanie opatrení (stroje a zariadenia použité pri likvidácii), náklady za služby, náklady za zvyšovanie informovanosti a povedomia a ostatné nevyhnutné náklady (ubytovanie, strava a pod.) – tieto náklady sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR,

c) ÚKSÚP do 30 pracovných dní od potvrdenia výskytu *Spodoptera frugiperda* predloží na MPRV SR výpočet predpokladaných nákladov na eradikačné opatrenia, v prípade akýchkoľvek zmien vo veľkosti vymedzenej zóny a s tím súvisiacou zmenou výšky predpokladaných nákladov na eradikáciu sú notifikované čo najskôr aby malo MPRV SR dostatok času na zabezpečenie finančných prostriedkov.

19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskych opatrení

MPRV SR môže odškodniť dotknuté subjekty za škody spôsobené výskytom karanténneho škodcu podľa zákona č. 277/2023 a platnej a účinnej schémy štátnej pomoci. Dotknutým subjektom sa môžu vyplatiť náklady na odškodnenie za hodnotu zničených rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov podliehajúcich opatreniam uvedeným v článku 17, článku 28 ods. 1, článku 29 ods. 1 a článku 30 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2016/2031 v medziach trhovej hodnoty, ktorú by takéto rastliny, rastlinné produkty a iné predmety mali, pokiaľ by neboli dotknuté uvedenými opatreniami; prípadná zostatková hodnota sa od odškodnenia odpočítava.

Odškodnenie hospodárskych subjektov alebo majiteľov je oprávnené len v prípade, ak opatrenia boli vykonané pod dohľadom rastlinolekárskych inšpektorov ÚKSÚP.

20. Platnosť

Tento národný pohotovostný plán sa uplatňuje od 1. januára 2026.

Pohotovostný plán sa vyhodnotí a aktualizuje vždy, keď to bude potrebné na jeho prispôsobenie súčasným predpisom a vývoju rizika na území SR.

21. Zrušenie

Vestník MPRV SR č. 16/2023 z 24. júla 2023 - 51. Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Spodoptera frugiperda* sa zrušuje.

Príloha č. 1

Zoznam hostiteľských rastlín

Abelmoschus esculentus (L.) Moench
Acalypha L.
Agrostis gigantea Roth
Agrostis stolonifera L.
Alcea rosea L.
Allium cepa L.
Allium sativum L.
Amaranthus quitensis Kunth
Amaranthus spinosus L.
Andropogon virginicus L.
Arachis hypogaea L.
Asclepias L.
Asparagus officinalis L.
Asplenium nidus L.
Atropa belladonna L.
Avena sativa L.
Avena strigosa Schreb.
Beta vulgaris L.
Brassica napus L.
Brassica oleracea L.
Brassica rapa L.
Cajanus cajan (L.) Huth
Capsicum L.
Carduus L.
Carex L.
Carica papaya L.
Carya illinoinensis (Wangenh.) K.Koch
Cenchrus incertus M.A.Curtis
Chenopodium album L.
Chenopodium quinoa Willd.
Chloris gayana Kunth
Chrysanthemum L.
Cicer arietinum L.
Cichorium intybus L.
Citrullus lanatus (Thunb.) Matsum. & Nakai
Citrus aurantium L.
Citrus limon (L.) Osbeck
Citrus reticulata Blanco
Citrus sinensis (L.) Osbeck
Codiaeum variegatum (L.) A.Juss.
Coffea arabica L.
Convolvulus arvensis L.
Cucumis melo L.
Cucumis sativus L.
Cucurbita argyrosperma K.Koch
Cucurbita maxima Lam.
Cydonia oblonga Mill
Cynara cardunculus L.
Cynodon dactylon (L.) Pers
Cyperus rotundus L.
Dactyloctenium aegyptium (L.) Willd.
Dahlia pinnata Cav.
Dendranthema grandiflorum (Ramat.) Kitam.
Dianthus L.
Digitaria Haller
Digitaria sanguinalis (L.) Scop.
Echinochloa colona (L.) Link
Echinochloa crus-galli (L.) P.Beauv
Eleusine indica (L.) Gaertn.
Elymus repens (L.) Gould
Eremochloa ophiuroides Hack
Eriochloa punctata (L.) Ham.
Eryngium foetidum L.
Eucalyptus camaldulensis Dehnh.
Eucalyptus urophylla S.T.Blake
Fagopyrum esculentum Moench
Festuca arundinacea Schreb.
Ficus L.
Fragaria ananassa (Duchesne ex Weston) Duchesne ex Rosier
Fragaria chiloensis (L.) Mill.
Fragaria vesca L.
Gladiolus and Gladiolus hybrids
Glycine max (L.) Merr.
Gossypium herbaceum L.
Gossypium hirsutum L.
Helianthus annuus L.
Hevea brasiliensis (Willd. ex Juss.) Müll.Arg.
Hibiscus cannabinus L.
Hordeum vulgare L.
Ipomoea batatas (L.) Lam.
Ipomoea purpurea (L.) Roth
Lactuca sativa L.
Lespedeza bicolor Turcz.
Linum usitatissimum L.
Lolium multiflorum Lam.
Malpighia glabra L.
Malus domestica (Suckow) Borkh.
Mangifera indica L.
Maranta L.
Medicago sativa L.

Megathyrsus maximus (Jacq.) B.K.Simon & S.W.L.Jacobs
Melilotus albus Medik.
Miscanthus giganteus J.M.Greef & Deuter ex Hodk. & Renvoize
Momordica L.
Mucuna pruriens (L.) DC
Musa paradisiaca L.
Nicotiana tabacum L.
Oryza sativa L.
Panicum miliaceum L.
Panicum virgatum L.
Paspalum dilatatum Poir.
Paspalum distichum L.
Paspalum fimbriatum Kunth
Paspalum notatum Flüggé
Paspalum urvillei Steud.
Passiflora laurifolia L.
Pelargonium l'Hérit. ex Ait.
Pennisetum clandestinum Hochst. ex Chiov.
Pennisetum glaucum (L.) R.Br.
Phalaris canariensis L.
Phaseolus lunatus L.
Phaseolus vulgaris L.
Phleum pratense L.
Pinus caribaea Morelet
Piper L.
Pisum sativum L.
Platanus occidentalis L.
Plumeria Tourn. ex L.
Plumeria rubra L.
Poa annua L.
Poa pratensis L.
Portulaca oleracea Tourn. ex L.
Prunus persica (L.) Batsch
Psidium guajava L.
Pueraria montana (Lour.) Merr.
Pyrus communis L.
Raphanus sativus L.
Ricinus communis L.
Rosa L.
Saccharum officinarum L.
Schlumbergera truncata (Haw.) Moran
Secale cereale L.
Sesamum indicum L.
Setaria italica (L.) P.Beauv.
Setaria parviflora (Poir.) Kerguélen
Setaria viridis (L.) P.Beauv.
Solanum aethiopicum L.
Solanum lycopersicum L.
Solanum macrocarpon L.
Solanum melongena L.
Solanum tuberosum L.
Sorghum bicolor (L.) Moench
Sorghum caffrorum (Retz.) P.Beauv.
Sorghum halepense (L.) Pers
Sorghum sudanense (Piper) Stapf
Spinacia oleracea L.
Tanacetum cinerariifolium (Trevis.) Sch.Bip.
Taraxacum officinale F.H.Wigg.
Terminalia catappa L.
Trifolium Tourn. ex L.
Trifolium incarnatum L.
Trifolium pratense L.
Trifolium repens L.
Triticum aestivum L.
Urochloa decumbens (Stapf) R.D.Webster
Urochloa mutica (Forssk.) T.Q.Nguyen
Urochloa ramosa (L.) T.Q.Nguyen
Urochloa texana (Buchl.) R.D.Webste
Vaccinium corymbosum L.
Vicia faba L.
Vigna unguiculata (L.) Walp.
Viola L.
Vitis vinifera L.
Wisteria sinensis (Sims) DC.
Xanthium strumarium L.
Zea mays L.
Zingiber officinale Roscoe
Zoysia Willd.

Príloha č. 2

Obrazová príloha *Spodoptera frugiperda*

Kukurica napadnutá larvou *Spodoptera frugiperda*
(Zdroj: https://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR/photos)

Larva *Spodoptera frugiperda* a poškodená kukurica
(Zdroj: https://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR/photos)

Samička *Spodoptera frugiperda*
(Zdroj: https://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR/photos)

Stredná fáza instaru *Spodoptera frugiperda*
(Zdroj: https://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR/photos)

Vajíčka *Spodoptera frugiperda* na liste kukurice
(Zdroj: https://gd.eppo.int/taxon/LAPHFR/photos)

Životný cyklus *Spodoptera frugiperda*

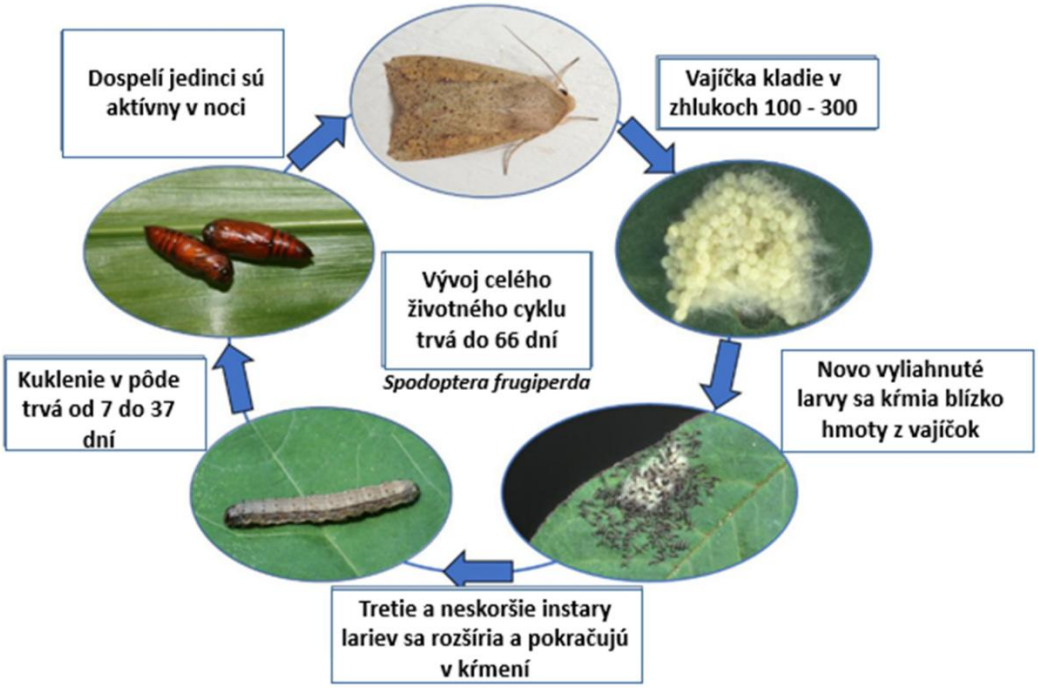

Príloha č. 3

Zoznam pomôcok pre prácu v teréne

- záhradnícke nožnice,
- nôž, sekerka, vrták,
- záhradnícka pílka,
- pinzeta,
- lopatka,
- ďalekohľad s dostatočným zväčšením,
- lupa,
- sprej na označovanie vzorkovaných stromov,
- uzatvárateľné vrecká veľkosti podľa potreby,
- plastové uzatvárateľné nádoby, napr. fľaštičky, skúmavky,
- vhodné dezinfekčné prostriedky (etanol, Savo a pod.),
- plastové nádoby so smrtiacou látkou pre hmyz (formaldehyd) tzv. smrtičky,
- lepové doštičky alebo feromónové lapače hmyzu,
- samolepiaca žltá páska s označením rastlinolekárskej kontroly,
- truhlica veľkosti cca 120x50x50 cm, prípadne iných rozmerov, ktorá sa uzatvorí natesno a slúži na prenos vzorky dreva z terénu do laboratórnych priestorov,
- prípadne ďalšie vhodné a potrebné pomôcky.

Príloha č. 4

Možnosti ochrany

Preventívne opatrenia

Prirodzenú prevenciu zaisťujú zimné mrazy, ktoré spôsobujú vysokú mortalitu húseníc a kukiel. Rezané kvety môžu byť ošetrené udržiavaním pri nízkych teplotách (menej ako 1,7°C počas 2-4 dní) s následnou fumigáciou.
V oblastiach výskytu *Spodoptera frugiperda* je možné využiť hybridy kukurice, ktoré sú odolné voči širokému spektru škodcov vrátane húseníc spôsobujúcich defoliáciu rastlín. Možné by bolo aj použitie metódy tzv. mätenia samcov pomocou samičích sexuálnych feromónov, kedy dochádza k rušeniu párenia škodcu.

Chemická ochrana rastlín

Insekticídne ošetrenie kukurice sa odporúča v prípade, ak je poškodených 5 % klíčiacich rastlín, alebo je napadnutých 20 % listovej plochy malých rastlín (počas prvých 30 dní). Pri ciroku je za prah škodlivosti považovaný výskyt 1 alebo 2 húseníc na jedno listové poschodie a 2 húsenice na jednu rastlinu. Niekde sa však môže prejaviť rezistencia škodcu voči insekticídom. V zahraničí boli proti druhom rodu *Spodoptera* odporúčané napr. účinné látky esfenvalerate, chlorpyrifos, malathion, permethrin a lambda-cyhalothrin, v Španielsku sú to účinné látky chlorantraniliprole, cyntraniliprole, flubendiamide, methoxyfenozide, thiamethoxam + lamba-cyhalothrin, lufenuron a spinosad.

Nové koncepcie proti *Spodoptera frugiperda*: blokovanie šírenia škodcu

Ide o svetovú novinku: Brazília po prvýkrát schválila geneticky modifikovaného škodcu so „samoobmedzujúcim“ génom. Toto má udržať agresívneho *Spodoptera frugiperda* pod kontrolou. Brazílski farmári budú mať čoskoro k dispozícii ďalší nástroj na boj proti *Spodoptera frugiperda*, ktorý ohrozuje ich úrodu kukurice. V apríli 2021 Brazília schválila používanie geneticky modifikovaných (GM) *Spodoptera frugiperda* od britskej biotechnologickej spoločnosti Oxitec. Je to prvý GM škodca plodín na svete.

Koncept funguje tak, že samčekovia motýľov sú v laboratóriu vybavené „samoobmedzujúcim“ génom. Ak sa tieto potom v zamorených oblastiach vypustia a spária sa so samičkami, tento gén spôsobí smrť samičieho potomstva. Týmto spôsobom sa má populácia znížiť a udržať pod kontrolou, aby sa obmedzili straty na úrode. GM motýle musia byť vypúšťané znova a znova, inak sa „gén úmrtnosti“ v populácii opäť stratí. „Samoobmedzujúca“ kontrola škodcu je určená na doplnenie iných opatrení dostupných pre farmárov.

Biologická ochrana

Bol zaznamenaný veľký počet druhov blanokrídleho hmyzu parazitujúceho na húseniciach *Spodoptera frugiperda* a mnoho predátorov. Prirodzené úrovne parazitovania húseníc sú často veľmi vysoké (20-70 %), väčšinou ide o druhy z čeľade lumčíkovité (*Braconidae*). Približne 10-15 % húseníc je často likvidovaných patogénmi.